



Obama als een nieuwe Roosevelt

‘Happy Days are here again’

Obama doet er goed aan lessen te trekken uit de crisisaanpak van president Roosevelt.

door Willem Post

Op 4 november 2008 vierde Barack Obama met honderdduizenden aanhangers in Chicago's Grant Park zijn overwinning. Eindelijk 'change' en echte hoop. De huizenmarkt was al ingestort, Lehman Brothers gevallen en banken geïmplodeerd. Voor een juichende menigte sprak Obama een optimistische rede uit. Achteraf was één alinea vooral opvallend. Velen met het hoofd nog in de wolken, hebben niet echt goed naar die vier zinnen geluisterd:

'The road ahead will be long. Our climb will be steep. We may not get there in one year or even in one term. But, America, I have never been more hopeful than I am tonight that we will get there.'

Dronken van geluk dansten de veelal jonge aanhangers over de centrale Michigan Avenue. Over de volle breedte trokken zij een spandoek voort met de tekst 'Happy Days are here again.' Ik was erbij en trok de conclusie dat Obama zich hier presenteerde als een nieuwe Franklin Roosevelt. Die ene alinea was veelzeggend. Pragmatisch — typisch Roosevelt! — om de problemen te benoemen en realiteitszin te betonen. Tegelijkertijd hoopte de jonge 'president-elect' vertrouwen te blazen in de Amerikaanse economie. Net als FDR.

Ooit sprak ik Katherine Graham, de grote bazin van de Washington Post. Zij vertelde: 'In die donkere jaren dertig was ik nog een kind. Ik groeide op in een Republikeins gezin waarin Roosevelt werd neergezet als de 'Red man in the White House'. Een socialist! Wij moesten niks van hem hebben maar dat veranderde snel. Toen hij Washington in 1933 binnentrok, brandden meteen 's avonds de lampjes in de ministeries. Ambtenaren kwamen na het avondeten van huis en werkten vrijwillig over

om de vele plannen van FDR uit te voeren. Het zelfvertrouwen kwam terug. 'Happy days are here again' was het campagnelied van Roosevelt, maar we zongen het allemaal mee.'

Obama, maar dat geldt misschien wel voor ons allemaal, heeft de afgelopen jaren onvoldoende geleerd van Roosevelt en de uitdagingen waar hij voor stond. Je kunt nu geen Amerikaanse krant meer openslaan of er wordt gespeculeerd over een crisis à la de jaren dertig.

Geschiedenisles

Onlangs bezocht ik de 'Mall' in Washington, de heilige tuin van de Amerikaanse geschiedenis. Mijn favoriete presidentiële monument is het verhalende FDR-memorial. Toen ik de beeldenpartijen zag van wanhopige werklozen bij een voedselloket en bedroefde boeren voor hun armzalige boerderijtjes, kreeg ik een blik van herkenning. Die mensen zijn er weer in het Amerika van nu.

In 1997, bij de onthulling van het monument door president Clinton, waren het voor mij nog afstandelijke plaatjes uit het verre verleden. In de glorieuze jaren negentig stonden immers alle economische indicatoren op groen. De 'sky was the limit' en vrijwel alle economische records werden gebroken. Clinton oreerde over een schier grenzeloze interneteconomie en liet bij vertrek een overheidsoverschot achter.

Die jaren negentig vertoonden een opvallende gelijkenis met de 'roaring twenties'. De lopende bandrevolutie produceerde auto's en consumptieartikelen en kreeg een hightech vervolg in de snelle reeks recente revolutionaire doorbraken. De Fordjes,

‘De Amerikaanse president kan de belangrijkste persoon van de eeuw zijn’

wereldwonderen op wielen, van Detroit zijn de iPads van Silicon Valley, dat met al z'n *startups* een geografisch centrum vormt van de nieuwe Amerikaanse Droom die ook steeds meer een universele droom wordt.

De geschiedenis heeft de actualiteit waarvan we eerst dachten dat die zo anders zou zijn, ingehaald. Natuurlijk nooit in exact dezelfde gedaante, maar de overeenkomsten zijn inmiddels opvallend. Neem de jaren twintig. Toen werd zelfs gulzig geïnvesteerd in een paar takken van palmbomen in Florida. Voor het eerst in de wereldgeschiedenis kregen miljoenen gewone (blanke) mensen een luxueus bestaan en aan die welvaartssprong zou geen einde meer komen. Met de Wall Street crash in oktober 1929 kwam een einde aan die illusie.

Ronald Reagan

De afgelopen jaren leidde een op hol geslagen economisch optimisme tot de ene na de andere luchtbel. Waarschuwingen werden massaal weggewuifd. Net als toen. Met meer dan negen procent werkloosheid zijn de Roosevelt beelden inmiddels weer actueel geworden. Vijftig miljoen Amerikanen leven in het Obama tijdperk onder de armoedegrens. Ik sprak in Washington een van de donoren van het FDR-monument, zakenman Peter Klover, die vertelde over het belang van de geschiedenisles: ‘Mensen kunnen zich niet eens voorstellen dat een Amerikaanse president de belangrijkste persoon van een hele eeuw kan zijn. Wat zou er voor ons land nog belangrijker kunnen zijn dan het overwinnen van een wereldoorlog en het herstel van de grootste financiële crisis uit onze geschiedenis? Een man die het land elektrificeerde, ons scholen, uitkeringen en dammen gaf. Maar ook voetbalstadions, vliegvelden, Fort Knox en zoveel van de dingen die je in dit land kunt zien, aanraken en voelen.’ Is Obama een Roosevelt-*light*, een echte Roosevelt of wordt hij meer een Jimmy Carter wiens presidentschap in een tijd van veel mindere economische problemen op binnenlands gebied

werd getypeerd als mislukt? Uitdager Ronald Reagan was in een televisiedebat niet te beroerd om aan het Amerikaanse volk te vragen: ‘Bent u beter af dan vier jaar geleden?’

Het antwoord was duidelijk en Carter werd het politieke bos ingestuurd. Obama krijgt op zeker diezelfde vraag voorgeschoteld...

Tea Party beweging

Obama doet er een klein jaar voor de verkiezingen goed aan echt te leren van Roosevelt die kampte met een werkloosheid van 26 procent. De Dow Jones-index stond in 1933 75 procent lager dan in 1929. Geen president heeft zo intensief de macht van het Witte Huis ingezet als FDR. In de eerste honderd dagen werden meer dan dertig wetsvoorstellen aangenomen. Roosevelt wilde paniek wegnemen met kortetermijnoplossingen zoals grote openbare werken. In zijn eerste jaar stegen de overheidsuitgaven naar 10 miljard dollar, tegen 3 miljard aan inkomsten. In zijn eerste termijn daalde de werkloosheid met 10 procent. De economische problemen waren nog lang niet opgelost maar voor de lange termijn bouwde FDR van meet af aan ook aan economische zekerheid. Voor huizenbezitters en boeren kwam er de ‘Home Owners Loan Corporation’ onder welk regime huizen werden geherfinancierd. Zijn voorganger Herbert Hoover had grote leningen verstrekt aan de banken, maar daartegenover geen structurele bankhervormingen geëist. Nieuwe geldleningen werden nauwelijks verstrekt.

Roosevelt nam de radicale stap om een ‘bankvakantie’ af te kondigen. Toen na acht dagen de meeste banken weer mochten openen, stonden spaarders in de rij om hun geld weer bij de banken te stallen. Dat kwam zeker ook omdat Roosevelt in de tussentijd met zijn eerste ‘praatje bij de open haard’ een uitdrukkelijk appel had gedaan op het patriottisme van iedere Amerikaan. Er moest actie worden ondernomen. Nu! Ga dus ook weer terug naar de bank.

Amerikadeskundige en publicist Willem Post (1955) schreef dit essay op verzoek van DNB Magazine.

Natuurlijk, de politiek is in de Verenigde Staten verder gepolariseerd, al was onder Roosevelt ook sprake van een harde politieke cultuur. Het politieke centrum wordt in 2011 uiteengetrokken door de rechtse Tea Party beweging die iedere extra overheids-dollar wenst te blokkeren en de linkse 'Occupy' (o.a. Wall Street) beweging die juist overheidsinterventies eist.

Campagnemantel

De tragiek van het Obama-presidentschap is dat het geen partij durft te kiezen. Obama is zo de president van een niemandsland en dreigt zijn herverkiezing mis te lopen.

Toch is het nog niet te laat voor hem. Allereerst moet Obama, zoals Roosevelt deed en eigenlijk iedere grote president in barre tijden, uitdrukkelijk kiezen voor een meer sturende overheid. Hij moet opkomen voor de velen in nood. In notabene nog steeds het rijkste land van de wereld hoor ik van steeds meer mensen die deze winter in hun auto moeten overnachten, omdat zij hun huur of hypotheek niet meer kunnen betalen. Er zijn inmiddels ook veel schrijnende verhalen van middenklassers die in tien jaar tijd hun inkomen zagen dalen naar het niveau van 1996 of, nog erger, hun baan kwijt raakten. Economen spreken al van een 'verloren decennium'.

De financiële ruimte van de Obama administratie is beperkt, maar zelfs een aanzienlijk aantal Republikeinen is nu voorstander van een belastingverhoging voor de allerrijksten. Die politieke troefkaart moet Obama, steeds meer gehuld in campagnemantel, uitspelen. In de campagne van 2008 heeft hij bewezen dit als geen ander te kunnen. Die kwaliteit kun je niet verleerd zijn.

Gelouterde president

De financiële crisis van 2008 heeft geleerd dat als de (internationale) economie stil valt eigenlijk alleen de Amerikaanse president de slinger weer kan aanzwengelen. Mensen kijken

vooral naar hem. Bij de huidige voortdurende stroom negatief nieuws in de trant van 'deze crisis kan nog erger worden dan de jaren dertig' is ieder pluspunt meteen een groot pluspunt. De media zullen het uitvergrooten en van de voorpagina schreeuwen.

De politieke polarisatie kent ook zijn grenzen. Echt slechte economische tijden kan mensen bij elkaar brengen. Obama moet zijn progressieve achterban van studenten, werklozen, lagere middenklassers en zwarte Amerikanen uitleggen dat niet alleen bankiers en politici, maar in feite iedereen schuldig is aan de huidige economische problemen en dat dus in principe iedereen begrip moet opbrengen voor de deels harde maatregelen. De zucht naar steeds meer luxe artikelen, het gemak van de afbetaling kleeft aan zowat alle Amerikanen. Vrijwel een ieder onderschrijft het grote goed van de individuele vrijheid en verantwoordelijkheid. Daar past schuld bekennen bij en vervolgens je verlies nemen en doorgaan.

Ondanks alle politieke en economische tegenwind zal het mij niet verbazen als wij binnenkort weer horen van een gelouterde president die in werkelijkheid net als Roosevelt een intelligente pragmaticus is en een geweldige campagnevoerder. Wij horen dan weer de echo's van de strijdkreet uit 2008: 'Yes, we can. Yes, we can' maar dan wel meer in concreto.

In 2008 kozen Amerikanen een nieuwe president die vooral een anti-Bush was. Over wat die Obama nu echt wilde, was weinig duidelijk. In de komende maanden moet Obama aangeven wat hij precies wil veranderen in een land dat daar nu nog meer naar hunkert. Hij moet opschieten. Dat is zeker. Maar het is nog niet te laat. Republikeinse kandidaten als Mitt Romney en Rick Perry hebben met hun laissez faire anti-overheidsmodellen weinig te bieden voor de gemiddelde Amerikaan. In vrijwel niets doen zij denken aan Roosevelt wiens historische lessen relevanter zijn dan ooit. •